

**Eduskunta**

**Valtiovarainvaliokunta**

Lausunto

Valiokunnan kokous 9.11.2021

Asia: HE 1 HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Teema: RRF-rahoituksen kokonaisuus, mm. rahoituksen käyttö, kohdentuminen ja vaikuttavuus

**1. OKM:n hallinnonalan RRF-rahoituksen kokonaisuus**

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan toimet Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmassa edistävät pitkän aikavälin kasvua ja sosiaalista kestäkykyä nostamalla sekä nuorten että aikuisten osaamistasoa ja tuomalla mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen mm. paikkariippumattomalla tavalla. Toimet vahvistavat tutkimusinfrastruktuurien yhteiskäyttöisyyttä ja lisäävät T&K-intensiivisyyttä kasvun vauhdittamiseksi myös pitkällä aikavälillä. Ne vauhdittavat kriisistä eniten kärsineistä aloista luovan talouden ja tapahtuma-alan innovatiivista ja tutkimustietoa hyödyntävää uudistumista, toipumista ja kestävää kasvua.

EU:n elpymis- ja palautumistukivälineelle on asetettu kuusi kansallisissa suunnitelmissa edistettävää politiikka-alaa:

- Vihreä siirtymä,
- digitaalinen muutos,
- älykäs, kestävä ja osallistava kasvu,
- sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus,
- terveys, ja taloudellinen sosiaalinen ja institutionaalinen palautumiskyky
- seuraavalla sukupolvelle, lapsille ja nuorille, suunnatut toimintapolitiikat, kuten koulutus ja osaaminen

Ministeriön hallinnonalan toimet edistävät kaikkia näitä toimintalojkoja. Lisäksi ne vastaavat EU:n neuvoston hyväksymiin maakohtaisiin vuosien 2019 ja 2020 osaamista ja tutkimusinvestointeja koskeviin suosituksiin Suomelle.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala toimeenpanee Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman jatkuvaan oppimiseen liittyvän uudistuksen sekä investoinnit jatkuvan oppimisen digitaaliseen palvelukokonaisuuteen, korkeakoulujen aloituspaikkojen kertaaluontoiseen lisäämiseen, kulttuurialojen ja luovien alojen rakennetukeen sekä tutkimusinvestoinnit avainalojen osaamisen vahvistamiseen ja tutkimusinfrastruktuurien kehittämiseen. Näihin Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmassa on kohdistettu yhteensä noin 230 miljoonaa euroa. Tässä muistiossa esitetyt luvut vastaavat Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmaa. Luvut voivat vielä muuttua, mikäli Suomen elpymis- ja palautumistukivälineen saanto muuttuu. Saannon taso varmistuu kesällä 2022.

Seuraavassa on eritelty opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkaan vuoden 2021 kolmannessa lisätalousarviossa sekä vuoden 2022 talousarvioesityksessä osoitetut valtuudet ja määrärahat Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanemiseksi.

- Jatkuvan oppimisen uudistus
  - 5,4 M€ 2021 LTAE
  - 13,9 M€ 2022 TAE
- Jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelma
  - 4 M€ 2021 LTAE
  - 16 M€ 2022 TAE
- Koulutustason nostaminen korkeakoulutuksen aloituspaikkoja lisäämällä
  - 15 M€ 2022 TAE
- Vihreää siirtymää tukeva TKI-rahoituksen kokonaisuus - Avainalojen vauhdittaminen ja osaamisen vahvistaminen (valtuus)
  - 25 M€ LTAE 2021
  - 15,25 M€ TAE 2022
- Innovaatio- ja tutkimusinfrastruktuurin edistäminen - paikalliset infrastruktuurit (valtuus)
  - 25,25 M€ TAE 2022
- Innovaatio- ja tutkimusinfrastruktuurin edistäminen - kansalliset tutkimusinfrastruktuurit (valtuus)
  - 20 M€ LTAE 2021
- Rakennetuki kulttuuri- ja luovien alojen yrityksille ja yhteisöille innovatiivisten palvelu-, tuotanto- ja toimintamallien kehittämiseksi
  - 4M€ LTAE 2021 ja 16 M€ TAE 2022
- Maailmanluokan automaatiota hyödyntävä digitaalinen infrastruktuuri osaajien maahanmuuton
  - 0,725 M€ TAE 2022

Jatkuvan oppimisen uudistuksen osalta osa määrärahoista on budjetoitu lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan. Jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelmaan sisältyvää jatkuvan oppimisen digitaalista palvelukokonaisuutta toteutetaan yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa. Osaajien maahanmuuttoon liittyvän digitaalisen infrastruktuurin osalta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla toimeenpannaan koulutusperäisiin lupaprosesseihin liittyviä toimia.

## **2. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan toimien kohdentuminen ja vaikuttavuus**

**Jatkuvan oppimisen uudistuksessa** parannetaan ennakointitiedon saatavuutta ja vaikuttavuutta, luodaan ennakointitietoon perustuvaa, työelämärelevanttia ja kohdennettavissa olevaa opintotarjontaa sekä lisätään hakevaa toimintaa, tukitoimia ja matalan kynnyksen koulutuksia aliedustetuille ryhmille. Ohjauksella sekä osaamisen ja osaamistarpeiden kartoittamisella pyritään ehkäisemään työttömyyttä parantamaan osaavan työvoiman saatavuutta. Osaamisen tunnistamista kehittämällä parannetaan koulutuspanostusten kohdentumista ja vaikuttavuutta. Jatkuvan oppimisen uudistuksella tuetaan pitkän aikavälin kasvupotentiaalia ja uudistumista sekä alueiden elinvoimaa. Tavoitteena on, että osaamisen puute ei muodostu yhteiskunnan ja työelämän koronakriisistä toipumisen ja talouskasvun esteeksi. Jatkuvan oppimisen uudistukseen kohdennetaan yhteensä 44 milj. euroa, josta koulutusten, tukitoiminnan ja hakevan toiminnan rahoittamiseen osoitetaan 30 milj. euroa, ennakointiin 4 milj. euroa ja ohjauksen kehittämiseen sekä osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen 10 milj. euroa.

**Jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelmalla** tavoiteltavat muutokset ovat systeemisiä, ja niillä mahdollistetaan osaamisen uudistamista tukevien digitaalisten palveluiden, toimintamallien ja prosessien

uudistaminen. Ratkaisujen avulla tavoitetaan entistä laajempia kohderyhmiä, jotka voidaan sujuvasti ohjata uusimman tiedon ja koulutuksen äärelle, kohtuullisin kustannuksin samalla kun koulutuksen laatu paranee ja sen vaikuttavuus lisääntyy. Jatkuvan oppimisen digitalisaatio -ohjelma koostuu kahdesta toisiaan tukevasta osakokonaisuudesta; 1) koko koulutusjärjestelmän kattava ja hallinnonrajat ylittävä jatkuvan oppimisen digitaalinen palvelukokonaisuus sekä 2) korkeakoulutuksen digitalisaation ja joustavan oppimisen vahvistamisohjelma. Jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelmaan kohdennetaan yhteensä 46 milj. euroa, josta jatkuvan oppimisen digitaaliseen palvelukokonaisuuteen 26 milj. euroa ja korkeakoulutuksen digitalisaation ja joustavan oppimisen vahvistamisohjelmaan 20 milj. euroa.

**Korkeakoulujen aloituspaikkojen lisääminen.** Koulutus- ja osaamistason nostolla sekä korkeakoulutettujen määrän lisäämisellä tuetaan työelämän, yritysten ja yhteiskunnan pitkän aikavälin kasvupotentiaalia ja uudistumista sekä työllisyyttä. Korkeakoulutettujen määrän lisääminen edellyttää aloittajamäärän kasvattamista. Ohjelmaan sisältyvällä 15 miljoonan euron investoinnilla lisätään vuonna 2022 kertaluonteisesti vähintään 600 aloituspaikkaa korkeakouluihin. Investointi täydentää kansallisella rahoituksella vuodesta 2020 lähtien toteutettua korkeakoulutuksen laajentamista. Opetus- ja kulttuuriministeriö sopii yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa lisäaloituspaikan kohdentamisesta vuoden 2021 aikana. Korkeakoulujen lisäaloituspaikat suunnataan osaajapulasta kärsiville sekä kestävän kasvun ohjelmaa tukeville aloille. Korkeakoulut täyttävät lisäaloituspaikat siten, että uudet opiskelijat aloittavat opintonsa viimeistään syksyllä 2022. Lisäykset todennetaan paikan vastaanottaneiden määrän lisäysten perusteella.

**Vihreää siirtymää tukeva TKI-rahoitus – Tulevaisuuden avainalojen vahvistaminen.** Investoinnilla tuetaan virheän siirtymän avainaloihin kohdistuvaa TKI-toimintaa kaikki tieteiden-, tutkimus- ja toimialat mukaan lukien yhteiskunnalliset lähestymistavat kattaen. Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisesti tutkimus kohdistuu hiilineutraaliuteen sekä ilmastomuutokseen sopeutumiseen ja siitä selviämiseen. Suomalainen tutkimusosaaminen on maailmanluokkaa, mutta kärki on kapea. Tavoitteena on vahvistaa olemassa olevia tutkimuskeskittymiä ja levittää niiden osaamista laajemmalle. Investointi liittyy Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman tavoitteeseen kasvattaa tutkimus- ja kehitysinvestointeja.

Suomen Akatemia toteuttaa kaksi tutkimusrahoitushakua, joissa kohdistetaan yhteensä enintään 45 M€ tutkimushankkeiden toteuttamiseen. Lisäksi Business Finlandin kautta kohdistetaan 27 M€ avainalojen osaamisen vahvistamiseen. Rahoitus kohdennetaan hankkeille, joiden laatu ja vaikuttavuus ovat parhaita.

**Kestävää kasvua ja digitalisaatiota tukevat investoinnit tutkimusinfrastruktuureihin.** Uuden tiedon tuottaminen, korkeatasoinen tutkimus- ja kehittämistoiminta sekä innovaatioiden skaalaaminen tarvitsevat moderneja tutkimus- ja innovaatioympäristöjä. Tutkimusinfrastruktuurien avulla tuotetaan monimuotoista ja vaikuttavaa tietoa niin tiede- ja korkeakouluyhteisön kuin julkisen ja yksityisen sektorin tarpeisiin. Tavoitteena on myös tutkimus- ja innovaatioinfrastruktuurien yhteiskäyttöisyyden lisääminen. Investoinnit liittyvät Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman tavoitteeseen kasvattaa tutkimus- ja kehittämisinvestointeja.

Tutkimusinfrastruktuureja tuetaan kahdella Suomen Akatemian rahoitushaulla, joista toinen kohdentuu kansallisten (20 M€) ja toinen paikallisten tutkimusinfrastruktuurien (30 M€) kehittämiseen. Vähintään 8M€ kansallisten tutkimusinfrastruktuurien rahoituksesta kohdennetaan digitalisaatiota edistäviin hankkeisiin. Rahoitus kohdennetaan hankkeille, joiden laatu ja vaikuttavuus ovat parhaita. Business Finland kohdistaa rahoitusta innovaatioinfrastruktuurien kehittämiseen (25M€).

**Kulttuuri- ja luovien alojen rakennetulla** tuetaan kulttuuri- ja luovien alojen yrityksiä, yhteisöjä ja muita kulttuuri- ja luovien alojen toimijoita niin, että ne voivat sopeutua koronapandemian vaikutuksiin sekä pystyvät kehittämään muuttuneisiin ja vaikeasti ennakoitaviin olosuhteisiin sopivia innovatiivisia palveluja sekä tuotanto- ja toimintamalleja toimialojen elvyttämiseksi ja kansainvälisen kilpailukykyyn vahvistamiseksi. Rakennetuella edistetään merkittävästi digitalisaatiota.

30 miljoonan euron rakennetuki sisältyy kulttuurialojen ja luovien alojen uudistumisen tuki –investointiin. Rakennetuki myönnetään valtionavustuksina opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Se kohdennetaan hakujen perusteella vähintään 85 hankkeelle vuosina 2021 – 2024. Rakennetuella vahvistetaan kulttuurialojen ja luovien alojen ekosysteemejä, uusien liiketoimintamahdollisuuksien hyödyntämistä sekä digitalisoitumisen edellyttämien innovaatioiden syntymistä. Siten rakennetuella edistetään korkean arvonlisän toiminnan, tuotteiden ja palveluiden uusiutumisen sekä työn tuottavuuden vahvistumista.